

Carsten Jarlov
stud.scient.pol.

INTRODUKTION

Dette nummer af POLITICA handler om eliter og eliteforskning. De problemstillinger, der kunne behandles under denne overskrift er mange og forskelligartede. Denne korte introduktion skal derfor benyttes til at begrunde det udvalg af artikler, der er foretaget.

Ved eliteforskning er i denne forbindelse tænkt dels på de efterhånden klassiske værker af Mosca, Pareto og Michels, dels på den nyere debat om magtstrukturen i det amerikanske samfund. Denne eliteforskning har, trods det betydelige tidsrum, den omspænder, i det væsentlige haft fælles udgangspunkt. Man har været enige om, at de væsentligste beslutninger i samfundet eller i dele af dette træffes af et mindretal. Ved den nærmere undersøgelse af magtstrukturen skilles vejene imidlertid. Dette gælder, hvad enten man blot beskæftiger sig med det styrende mindretals karakter, eller giver sig til at undersøge, hvad der efterhånden er blevet kardinalpunktet, massernes mulighed for at kontrollere beslutningstagerne.

Efter deres resultater har man traditionelt inddelt forskerne i to grupper: monistiske og pluralistiske eliteteoretikere (denne terminologi forekommer mere dækkende end den fra USA kendte sondring mellem "elitister" og "pluralister"). Det siger vel i øvrigt sig selv, at denne todeling kun kan tjene som et første groft orienteringsmiddel, men som sådant er den utvivlsomt nyttig.

De monistiske eliteteoretikere er kendetegnet ved at hævde eksistensen af én magtelite, der ikke er undergivet massernes effektive kontrol. Både "klassikerne" Mosca, Pareto og Michels og de nutidige amerikanske forskere Wright Mills og Hunter kan regnes til denne gruppe. I modsætning hertil står de pluralistiske eliteteoretikere, Dahl, Polsby m.fl. De har ment i det moderne samfund at kunne påvise eksistensen

af en række autonome eliter med indbyrdes modstridende interesser. I deres indbyrdes rivalisering er disse elitegrupper om ikke undergivet massernes kontrol, så dog i hvert fald til en vis grad afhængige af deres støtte.

Sigtet med dette nummer er ikke en egentlig præsentation af denne eliteforskning, ejheller en behandling af dens substantielle problemstilling. Snarere tager det sit udgangspunkt i det forhold, at der inden for dette område kun i meget ringe grad har været tale om, hvad man kunne kalde kumulativ forskning. Dette til trods for problemstillingens alder og centrale placering i den politiske videnskabs interessefelt.

Videnskabshistorikeren Thomas Kuhn ¹⁾ har på baggrund af en undersøgelse af specielt naturvidenskabernes udvikling sondret mellem to tilstande, hvori en given videnskabelig disciplin kan befinde sig: "normal" og "non-normal science". "Normal science" er kendetegnet ved eksistensen af et alment accepteret paradigme. Der er ingen grund til her i detaljer at gennemgå, hvad Kuhn lægger i begrebet paradigme. Det er et særdeles rummeligt begreb. Væsentlige elementer i det er en fastlæggelse af den pågældende disciplins centrale begreber, en opstilling af "puzzles", dvs. interessante problemer, som disciplinen søger at løse, samt endelig en præcisering af, hvilke krav en løsning må tilfredsstillende for at kunne accepteres som løsning. Som følge af paradigmets eksistens bliver forskningen under "normal science" kumulativ. Den enkelte forsker kan i sit arbejde bygge på andres resultater og måske herigennem medvirke til en videreudvikling af paradigmet.

Hvis disciplinen ikke er i besiddelse af et alment accepteret paradigme, bliver der tale om "non-normal science". Forskningen er her ikke-kumulativ, og vil oftest bestå i forsøg på at etablere et anvendeligt paradigme.

---

1) Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, 1964.

Kuhns to tilstande kan mest hensigtsmæssigt anskues som typer. Man kan da søge at indplacere givne videnskabelige discipliner ved deres relative afstand til de to extremer. Der kan næppe være megen tvivl om, at eliteforskningen, forudsat at der her er tale om én videnskabelig disciplin, befinder sig tættest ved tilstanden "non-normal science".

Artiklerne i dette nummer er oprindeligt skrevet med andet formål for øje. Alligevel er de velegnede til at illustrere dele af den her skitserede problematik, idet de tilsammen belyser eliteforskningen udfra en begrebsanalytisk, en metodologisk og en ideologisk kritisk synsvinkel.

Eliteforskning involverer anvendelse af begreber som magt, indflydelse, oligarki, elite, klasse osv. Der er stor enighed om disse begrebers centrale placering, ligeså stor uenighed om deres nærmere bestemmelse. De to første artikler analyserer nogle af disse centrale begreber og diskuterer deres anvendelighed i empirisk forskning. Arne Rasmussen og Knud Østergård behandler Michels oligarkilov og søger via en præcisering af de anvendte begreber at gøre den egnet til empirisk test. Karl Henrik Bentzon diskuterer dernæst begreberne elite, klasse og stratum, deres indbyrdes relation og empiriske relevans.

Konsensus m.h.t. begrebsdannelsen er imidlertid kun en af forudsætningerne for "normal science". Lige så væsentlig er konsensus m.h.t. hvilke krav, en operationel test skal opfylde, for at kunne accepteres som liggende inden for den pågældende disciplins rammer.

Både monistiske og pluralistiske eliteteoretikere hævder at arbejde empirisk. De er derfor enige om, at deres tesers sandhed til syvende og sidst må afhænge af overensstemmelse med "virkeligheden". Meget længere end hertil når deres enighed næppe. Den nærmere udformning af operationelle procedurer er mundet ud i gensidige beskyldninger for at anvende fremgangsmåder, der, om ikke i teorien, så dog i hvert fald i praksis, er selvopfyldende. Den metodologiske debat har været særligt fremtrædende i forbindelse med undersøgelser af magtstrukturen i amerikanske lokalsamfund. Disse undersøgelser

og den heraf affødte diskussion behandles af Hans Henrik Tersbøl.

Hvis man anser kumulativ forskning for ønskelig, bliver det af interesse at identificere de faktorer, der står i vejen for udviklingen af et alment accepteret paradigme. Det ville nok være naivt at antage, at uenigheden m.h.t. begrebsdannelse og operationelle tests blot skyldes dårlig kommunikation. En afdækning af de ideologiske dimensioner i eliteforskningen kan måske være et første skridt på vejen. I nummerets afsluttende artikel analyserer Erik Christensen dele af eliteforskningen ud fra en ideologikritisk synsvinkel.